

Universitat Ramon Llull

Facultat de Psicologia, Ciències de l'Educació i de l'Esport Blanquerna

**L'ESCOLA COM A ORGANITZACIÓ
SALUDABLE. FACTORS DE RISC I DE
SATISFACCIÓ.**

Jordi Longás Mayayo

Índex de la presentació

- “Malestar docente”, tòpic o veritat?
- Claus de la satisfacció –insatisfacció docent
- Context saludable: aula i escola
- L'escola com a organització saludable
- La gestió d'aula saludable
- Implicacions “preventives”

“MALESTAR” DOCENTE

RISCOS PSICOSOCIALS (assetjament, *estrès* i *burnout*)

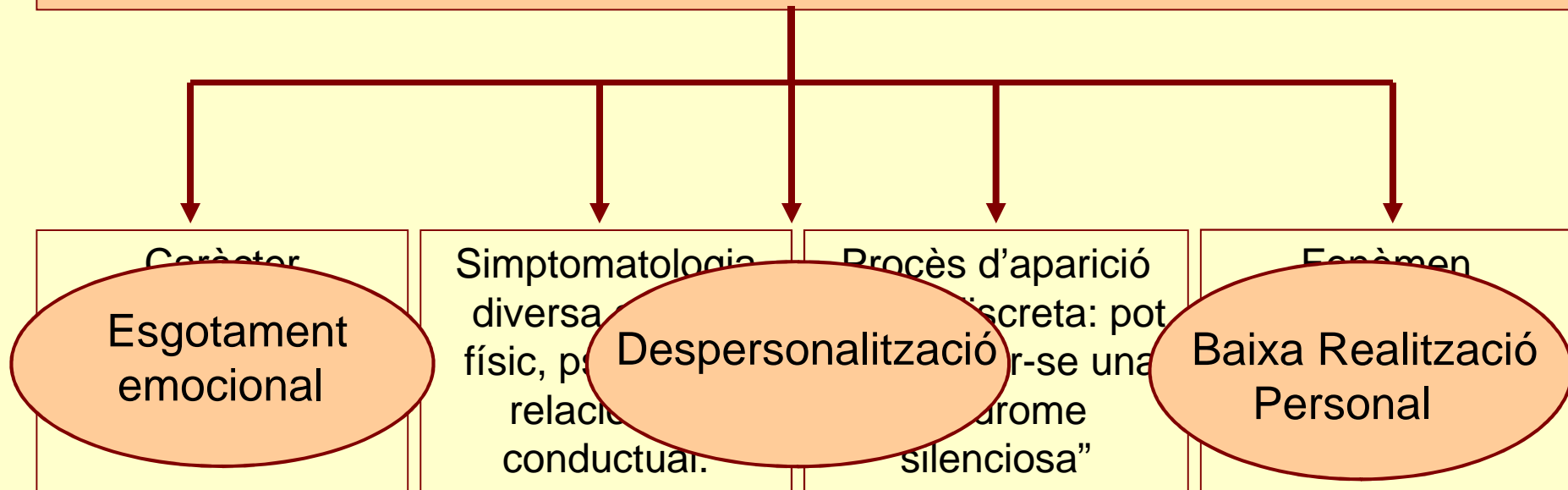
30 % treballadors UE amb distrès
20-40 % docents amb risc de SEP
2-9 % docents de baixa per efectes SEP

OBSERVATORI DE RISCOS (2003)

1 de cada 4 docents tenen afectada la seva salut salut psicosocial (1- 2% de forma greu o intensa).

Síndrome d'esgotament professional (*burnout* o S.Q.T.)

Síndrome per **distrés interpersonal** crònic en l'**exercici laboral**. Està vinculat a situacions cròniques de demandes viscudes com a excessives en l'àmbit laboral. (Kahill, 1988)

(Maslach 1979, 1986, 1999)

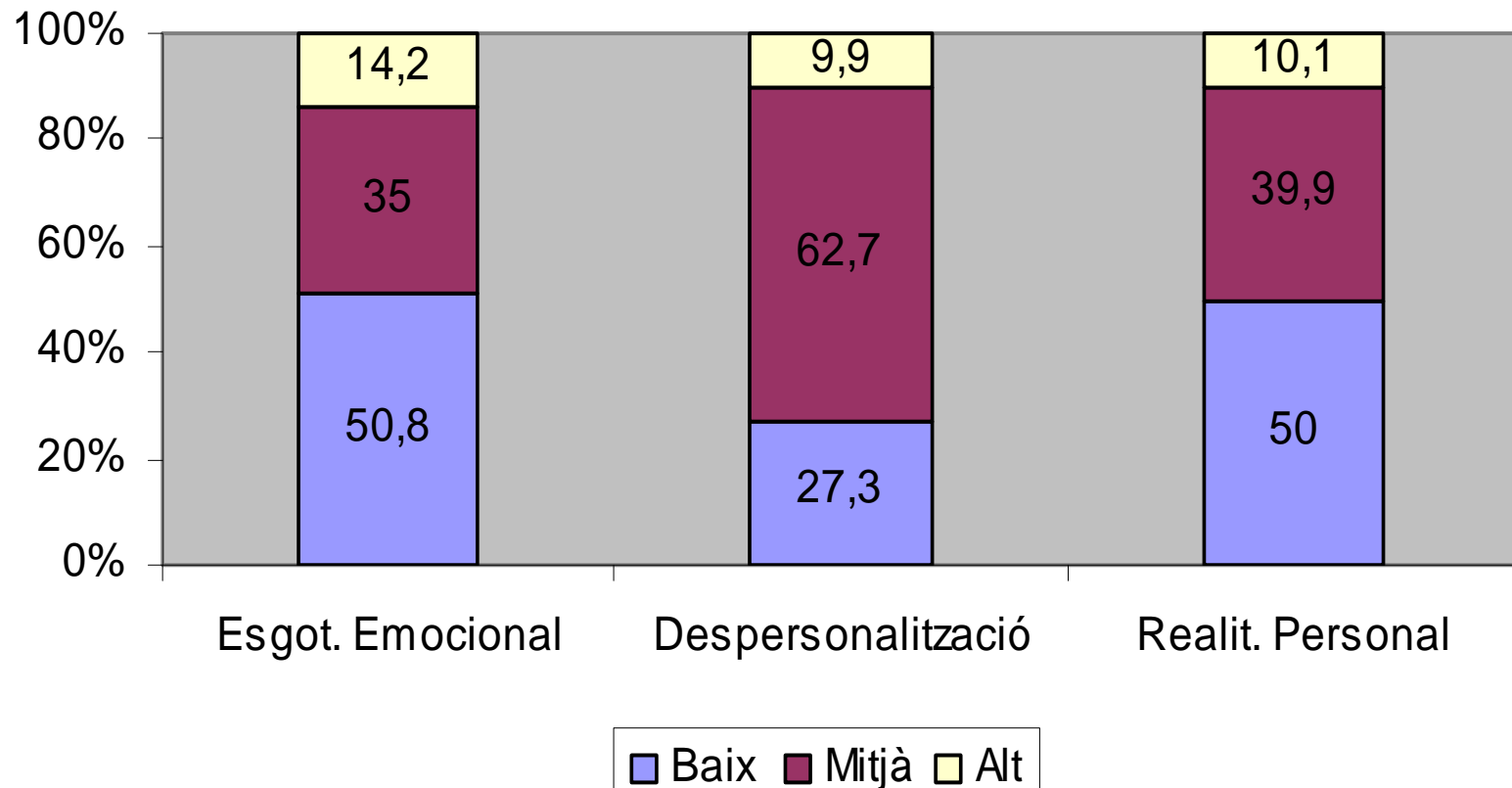
En totes les etapes hi ha un nivell equivalent

Augmenta amb l'antiguitat.

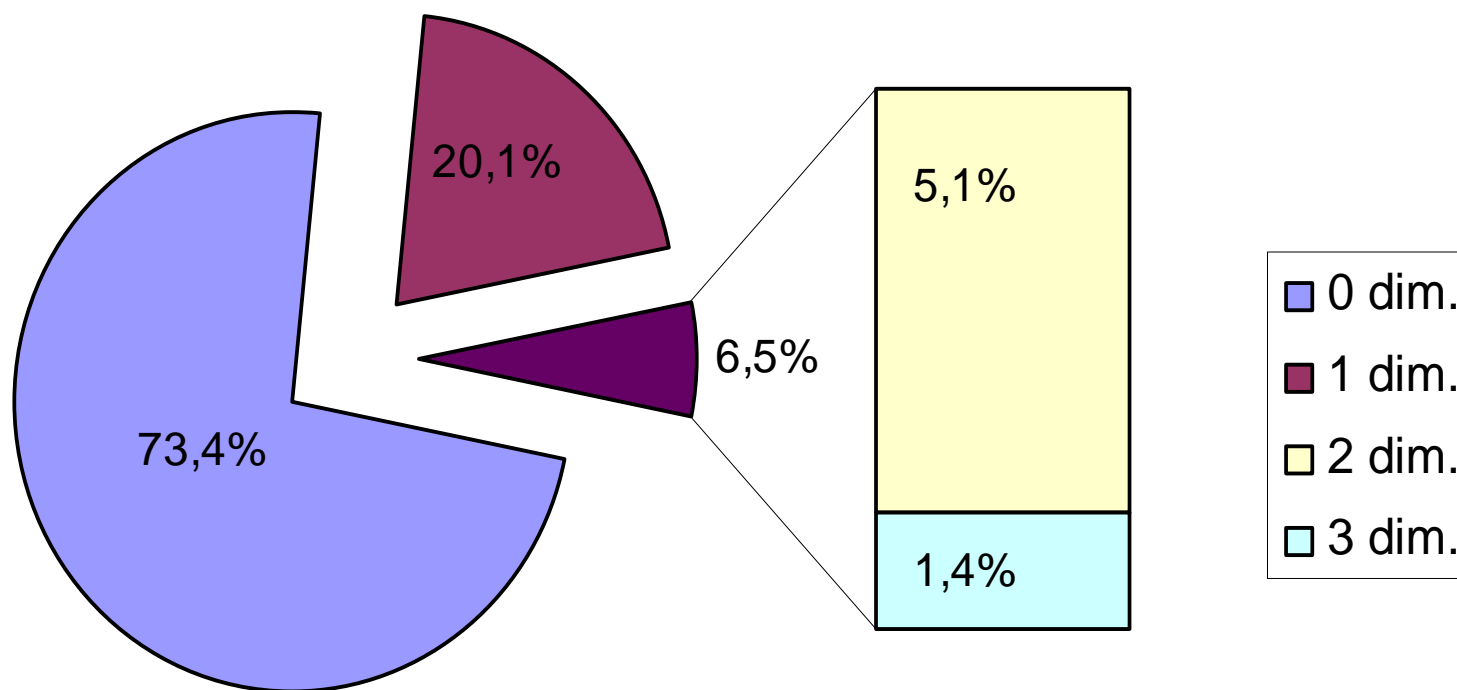
A l'ESO més exposats (també major despersonalització)

**LONGÁS, J. (2010). Una aproximació a l'escola com organització saludable. Tesi Doctoral.
(Mostra de 1360 docents i 40 escoles, any 2003)**

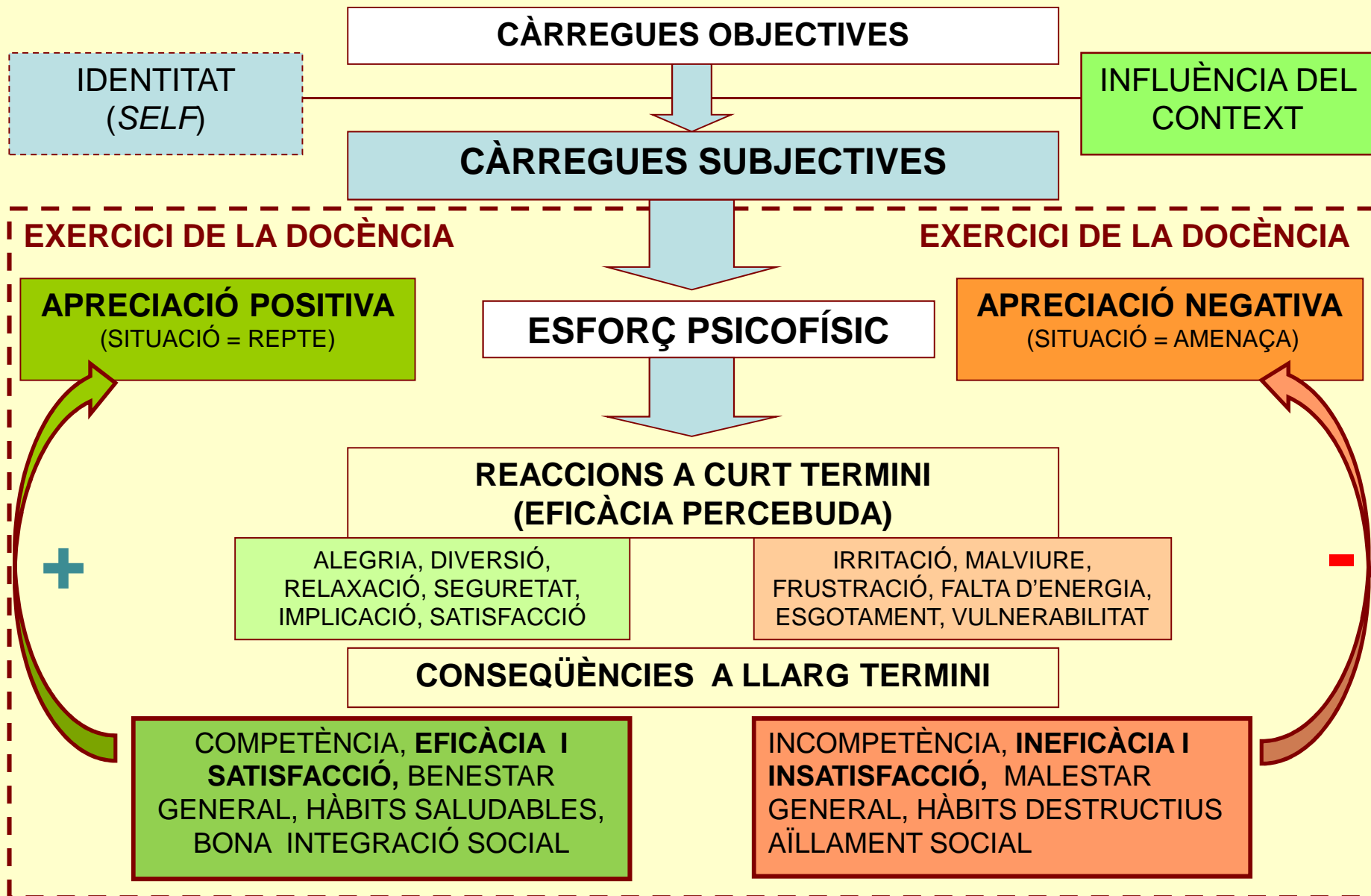
Descriptiva MBI dels nivells de risc dels docents (%)

Descriptiva MBI segons número de dimensions amb risc alt per docent (%)

“ESPIRALS” DE SATISFACCIÓ/ INSATISFACCIÓ DOCENT

FACTORS CAUSALS

IDENTITAT (*SELF*)

CÀRREGUES DOCENTS OBJECTIVES

INFLUÈNCIA DEL CONTEXT

SATISFACCIÓ

CÀRREGUES SUBJECTIVES
EXPERIÈNCIA DOCENT COM A "REPTE" O
"DEMANDA" EXCESSIVA

SEP

FACTORS MODULADORS

LABORALS
(HIGIÈNICS I
MOTIVADORS)
(Herzberg)

versus

SIGNIFICACIÓ I
SENTIT (Barth)

SUPORT
SOCIAL

(Guglielmi, Gusy i
Schaufeli).

AUTOEFICÀCIA
I CONTROL

(Cherniss, Farber i
Friedman)

ENGAGEMENT

- Vigor
- Implicació
- Eficàcia

(Schaufeli i Bakker)

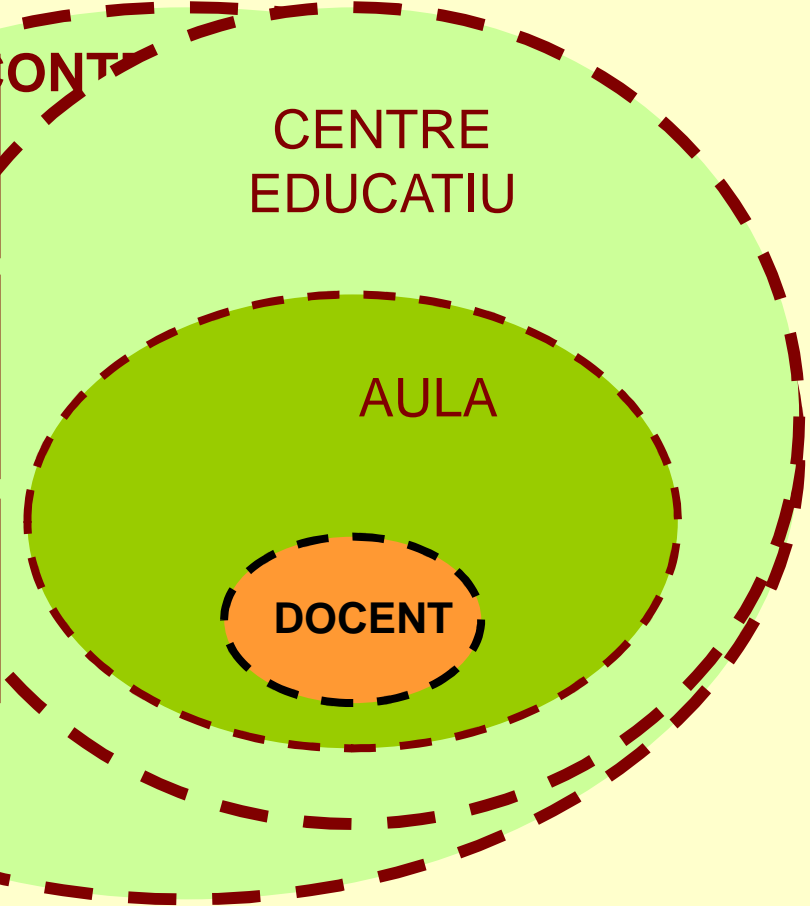
CONTEXT INTERN DOCENT

CONTEXT EXTERN

TÒXIC
"AGRESSIU, BALCANITZAT I PATOLÒGIC"

MALALT
"BUROCRÀTIC I CULTURA INDIVIDUALISTA"

SALUDABLE
"COL-LABORACIÓ, ORIENTACIÓ ESTRATÈGICA I EFECTIVITAT"

ciència

CENTRE

ONT

La cultura de l'escola, o millor, de cada escola, afectarà a com les persones pensen, senten i actuen dins de l'organització i, d'alguna manera, s'expressa en la forma com els seus membres enfronten i resolen els problemes i dificultats organitzatives.
(González, 1993)

CARACTERÍSTIQUES D'UN CONTEXT INTERN DOCENT SALUDABLE

Fa prevenció dels riscos

Llei 31/1995

Promociona la salut

(Conferència Europea d'Educació per la Salut)

(Pino, Young, Williams)

Té salut

(no és malalta o tòxica)

(Fordyce i Weil, Kets de Vries i Miller)

És eficaç

Principis de bona direcció i gestió

(Argyris)

Genera una identitat professional ampliada

Oberta al canvi

(Heargraves, Schön)

Psicologia

Salut laboral i ciències de la salut

Psicologia de les Organitzacions

Teoria de la Direcció

Pedagogia Crítica

ORGANITZACIÓ
Escola que aprèn

AULA
Model professional pràctic-reflexiu

Què caracteritza a l'escola saludable des de la perspectiva de les teories d'organització més actuals?

PLANTEJAMENTS INSTITUCIONALS/ ESTRATÈGIES

- **Planificació estratègica**
- **Projecte educatiu**
- **Innovació**
- **Autoavaluació**
- **Obertura a l'entorn**

RECURSOS HUMANS/ ESTRATÈGIES I POLÍTIQUES

- **Treball en equip**
- **Relacions interpersonals positives**
- **Estabilitat de l'equip docent**
- **Estructures de suport personal i professional**
- **Promoció i incentius**
- **Formació del professorat**

ESTILS I MODELS DE GESTIÓ/ PROCESSOS

- **Direcció i lideratge**
- **Gestió i coordinació eficaç**
- **Gestió del temps**
- **Comunicació**
- **Autonomia de treball**
- **Nivell de participació**

DOCÈNCIA – ALUMNES/ POLÍTIQUES

- **Disciplina i clima de convivència**
- **Acció tutorial i orientadora**
- **Integració dels alumnes**
- **Currículum flexible i atenció diversitat**
- **Recursos materials**

Característiques del model d'organització escolar saludable

(Nonaka i Takeuchi, Senge, Gairín, Bolivar, etc.)

EL CONCEPTE D'ESCOLA (PSICOSOCIALMENT) SALUDABLE ÉS VÀLID (ENFRONT POSSIBLES ESCOLES "MENYS SALUDABLES", MALALTES O TÒXIQUES) I ES CORRESPON AMB EL MODEL D'ESCOLA QUE APRÈN.

ORGANITZACIÓ

- Direcció/ coordinació flexible, efectiva i orientada estratègicament.
- Lideratge integrador, centrat en l'equip, que promou la participació i té visió educativa.
- Equip docent amb sentit d'equip, bona convivència, col·laboració i orientació a resultats.

GESTIÓ PEDAGÒGICA

- Atenció als alumnes, amb un projecte educatiu amb especial incidència en l'acció tutorial.
- Planificació, coordinació i avaluació del currículum i la docència, considerant la innovació com a quelcom necessari i positiu.

L'AULA

CONTROL DEL GRUP

CONVIVÈNCIA/
RELACIÓ

GESTIÓ D'AULA

RECIPROCIAT

APRENTATGE

**Adaptació
a necessitats
dels alumnes**

**Satisfacció
Autoeficàcia
Compromís**

**Docent pràctic/
reflexiu**

LA BONA GESTIÓ D'AULA ES DETERMINANT EN LA BONA SALUT PSICOSOCIAL DEL DOCENT. INCIDEIX POSITIVAMENT EN LA PREVENCIÓ DE LA DESPERSONALITZACIÓ I L'AUGMENT DE LA REALITZACIÓ PERSONAL.

- Interacció social positiva.
- Control i capacitat per organitzar el treball.
- Orientació a l'aprenentatge de tots els alumnes.

IMPLICACIONS PREVENTIVES

Prevenió de riscos laborals

Procés d'identificació, control i millora de les condicions de treball nocives (Llorens i altres, 2005)

Ley 31/1995

Riscos
Psicosocials
•Mobbing
•Estrès
•Burnout

Accidents laborals

Malalties professionals

Malalties Comunes

Prevenió primària: destinada a fer front a les causes que originen l'estrès o, almenys, a reduir-lo.

→ **Ergonomia**

Prevenió secundària: orientada a reduir els efectes sobre la salut dels treballador intentant modificar les respostes individuals enfront els riscos psicosocials.

→ **Estratègies d'afrontament**

Prevenió terciària: tractament de la malaltia o síndrome procurant reduir l'exposició als factors de risc.

→ **Baixes laborals**

REDUIR LA SEP DOCENT DEMANA MILLORAR LES ESTRATÈGIES DE PREVENCIÓ PRIMÀRIA CONSIDERANT EL PES DE LA CULTURA PROFESSIONAL I ORGANITZATIVA QUE ES CONSTRUEIX EN ELS CENTRES EDUCATIUS.

- Implicacions per a la formació inicial i la formació de directius.
- Importància de l'etapa de professorat novell en la construcció d'una professionalitat ampliada.
- El centre educatiu -funció higiènica i moduladora- és una “unitat” clau en la millora de la salut docent.